
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.015.3:784.071.2]:783
DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-75-83

Аліксічук О. С.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огіска
olenaaliksiichuk@ukr.net
orcid.org/0000-0003-2494-8173

**ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
НА ЗАНЯТТЯХ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ЗАСОБАМИ
САКРАЛЬНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Стаття присвячена дослідженню та висвітленню проблеми духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування засобами сакрального музичного мистецтва.

Підсумовуючи результати науково-методичних досліджень з окресленої проблематики, розглянуто поняття: «сакральне мистецтво», «духовність», «моральні якості». Конкретизовано сутність дефініції «Духовно-моральний розвиток» як активність особистості щодо осмислення вищих людських цінностей, історичного досвіду та їх прояву в сучасних соціально-економічних умовах.

Спроектовано шляхи духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування, зокрема: етап підбору хорового репертуару (творів з яскраво вираженою духовно-ціннісною виховною ідеєю та змістом); акцентуація на систематичне емоційно-ціннісне сприймання творів сакрального хорового мистецтва; детальний аналіз хорових творів сакрального мистецтва; усвідомлення характеру твору, його художніх образів та ідейного змісту, детальне вивчення використаних засобів музичної виразності; реалізація творчої ініціативи студентів, зокрема створення власних інтерпретацій та імпровізацій хорових творів тощо.

Висвітлено суть та потенціал методу «уявного проникнення у часовий простір» головних героїв та методу проектів у процесі вивчення хорових творів сакрального мистецтва, для кращого розуміння їх музично-духовної образності.

Визначено висновок, що систематичне усвідомлено-ціннісне сприйняття хорових творів сакрального музичного мистецтва сприяє: набуттю естетичного досвіду, духовно-моральному становленню майбутніх учителів музичного мистецтва, поглибленню їх емоційних почуттів, збагаченню тезауруса, внутрішнього світу, розвитку аналітичного мислення, фантазії, загальної культури, ціннісно-особистісного розвитку.

Окреслено перспективу даної проблематики у ракурсі дослідження резонансної функції, яка реалізується у процесі сприйняття творів сакрального мистецтва.

Ключові слова: морально-духовний розвиток, сакральне мистецтво, освітній процес, здобувачі вищої освіти, хорове диригування.

Постановка проблеми. Вища професійна освіта сьогодні покликана забезпечувати стратегію та реалізацію підготовки висококваліфікованого компетентного педагога, який відповідає рівню вітчизняних освітніх потреб та світових тенденцій соціально-економічного розвитку. Відповідно до цього, відбувається постійна модернізація та корекція вимог щодо професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Адже вони у своїй майбутній педагогічній діяльності на уроках мистецтва у закладах загальної середньої освіти будуть формувати цілісну різнобічно розвинену, духовно багату, багатогранну особистість школяра зі стійкими моральними цінностями, справжнього громадянина сучасного суспільства.

Останніми роками відзначається активізація інтересу педагогічної громадськості до проблеми формування та становлення духовної-моральної сфери особистості. На цей процес чинить значний вплив культурне життя суспільства, соціальні відносини, економічно-політичні зміни, засоби масової інформації та функціонування закладів освіти. Сучасний освітній процес зорієнтований на подолання духовно-моральної кризи, відродження духовної спадщини, зокрема музичної, формування загальнолюдських та духовних цінностей у здобувачів вищої освіти. У процесі формування педагога-музиканта, оснащеного усіма можливими новітніми технологіями в галузі педагогіки, виникає проблема приділення недостатньої уваги розвитку духовної сфери майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика формування духовно-моральної сфери особистості привертала до себе увагу науковців: педагогів, психологів, філософів, музичних педагогів. Питання духовно-морального розвитку у контексті становлення особистості була предметом наукових розвідок вчених упродовж багатьох століть: античних філософів Аристотеля, Платона, видатних педагогів Я. Коменського, К. Ушинського, В. Сухомлинського та ін.

Музичне мистецтво є важливою складовою духовної культури суспільства, спілкування через мистецьку діяльність в умовах освітнього процесу є одним з найефективніших засобів формування духовно-моральної сфери особистості. Процес духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти досить активно відбувається на заняттях з хорового диригування. В контексті розгляду даної проблеми варто звернути увагу на сакральне мистецтво, яке по сьогоднішній день залишається унікальним духовно-культурним феноменом, який володіє потужним виховним потенціалом та потребує подальшого вивчення. Сакральне мистецтво комплексно впливає на вищі людські почуття (добро, милосердя, чесність тощо), сприяє розвитку морально-духовної сфери особистості.

Специфіку окремих видів сакрального мистецтва та значущість духовного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва досліджували ряд сучасних українських науковців, зокрема: С. Абрамович, Т. Борисова, П. Герчанівська, А. Лещенко, А. Мартинюк, Н. Середа, Л. Теряєва, В. Шелюто, Є. Яковлева. У дослідженнях вчених І. Бега, І. Зязюна, К. Журби, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін. висвітлюються психолого-педагогічні чинники та шляхи реалізації морально-духовного розвитку особистості. У працях М. Антоновича, М. Грінченка, Ж. Зваричук, О. Кошиця, Б. Кудрика розкриваються характеристичні особливості та традиції українського церковного співу.

Аналіз науково-методичних джерел засвідчує, що питання особистісного становлення та духовно-морального виховання здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування залишається актуальним і по сьогоднішній день. Ця проблема полягає у неспіввіднесеності потенціалу сакрального музичного мистецтва відповідно до розвитку духовної сфери здобувачів вищої освіти, їх здатності до художнього світосприйняття, глибокого усвідомлення емоційно-образного змісту хорових творів сакрального мистецтва і раціонально-логічною освітньою парадигмою та соціальними установками, які склалися у педагогічній практиці. Дане протиріччя не сприяє цілісному осмисленню художніх образів сакрального музичного мистецтва, відтак,

проблема духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування набуває особливого значення.

Отже, **мета статті** обумовлюється актуальністю обраної тематики і полягає у визначенні оптимальних шляхів духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування засобами сакрального музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Залучення здобувачів вищої освіти до цінностей духовної культури на заняттях хорового диригування засобами сакрального музичного мистецтва, цілеспрямовано впливає на розвиток їх внутрішнього світу, світогляду та морального становлення. У зв'язку з модернізацією системи музичної освіти виникає необхідність постійного оновлення змісту дисципліни хорове диригування, що передбачає вивчення репертуару не лише класичної, а й духовної музики різних епох. Сакральне музичне мистецтво є не лише носієм загальнолюдських та естетичних цінностей, а й мовою глибинного філософсько-духовного спілкування, яку варто опанувати кожному студенту.

Термін «сакральне мистецтво» має багато варіантів визначень. Підсумовуючи думки вчених щодо тлумачення даної дефініції можна зазначити, що «сакральне мистецтво» має символічний характер. Саме символізм є головним чинником, домінуючим впродовж всієї історії становлення та розвитку цього виду мистецтва. Сакральне мистецтво безпосередньо впливає на розвиток духовності. Н. Мирончук зауважує, що «Словники ототожнюють поняття «духовність» із психічним життям людини, сферою ідей, з домінуванням духовно-моральних, інтелектуальних цінностей над матеріальними. Це фундаментальне надбання людини, яке виявляється у багатстві її духовного світу, ерудиції, розвинутих інтелектуальних та емоційних запитах, у моральності» [4, с. 240].

Сьогодні спостерігається особлива потреба спілкування з різними видами сакрального мистецтва, у процесі сприймання яких відбувається зміна духовного стану людини. Для сакрального мистецтва характерним є наповнення змісту творів певними трансцендентними образами, які неможливо повністю і раціонально осягнути. Саме досягнення такого емоційного ефекту допомагає активізувати переживання людини та досягти значних онтологічних змін у духовному світі особистості. В. Шелюто характеризує категорію сакрального мистецтва вказує, що «...за допомогою художніх форм, що існують у такому мистецтві, здійснюється маніфестація сакрального. Воно пов'язує твори мистецтва з нескінченністю і вічністю, руйнуючи просторово-часову обмеженість» [6].

Дефініція «духовність» за визначенням О. Олексюк та М. Ткач – це «сутнісна якість людини, що втілює активне прагнення знайти найвищий сенс свого існування, співвіднести своє життя з абсолютними цінностями і тим самим долучитися до духовного універсуму загальнолюдської культури» [2, с. 12].

Категорія духовності тісно пов'язана з категорією моральності. В. Маслов подає досить повне та вичерпне визначення дефініції «моральних якостей», він вказує, що: «Моральні якості – це: моральна стійкість; наявність соціально-значущих позитивних ідеалів; вірність демократичним і гуманістичним ідеалам, громадянським традиціям українського суспільства; здатність активно і аргументовано відстоювати свої переконання з повагою до опонентів; правдивість; повага до людей; наявність морального досвіду поведінки; активна суспільна і життєва позиція; боротьба з антигуманістичною мораллю та її проникненням у школу; непримиренність до всіх порушень закону, правового нігілізму, суспільної моралі і протидія їм; етичність у спілкуванні з іншими; колективізм, готовність і здатність до колегіальної і колективної діяльності, здоровий спосіб особистого життя, прагнення до культурного збагачення і духовного вдосконалення» [3, с. 8–9].

Духовно-моральний розвиток передбачає активність особистості щодо осмислення вищих людських цінностей, історичного досвіду та їх прояв у сучасних соціально-економічних умовах. Результат духовно-морально розвитку полягає у

засвоєнні та реалізації індивідом основ системи морально-етичних норм та потреб, а також сформованості рівня духовних запитів та інтересів, культури прояву почуттів та гуманістичних орієнтирів.

Для оптимізації процесу духовно-морального розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва, особливо ефективним є сприймання та вивчення хорових творів присвячених духовній тематиці. Під час опанування музичних творів духовного спрямування здійснюється синтез духовних і музичних аспектів. Відбувається своєрідний віртуальний процес «входження у резонанс з музичними образами», тобто повне цілісне сприйняття твору особистістю. Саме сприйняття духовних творів допомагає індивіду побачити прекрасне у оточуючій дійсності, сформувати відчуття єдності людини і світу, усвідомити їх глибинний виховний морально-естетичний зміст, та скерувати до гармонії у всіх сферах життєдіяльності.

Можна визначити шляхи реалізації духовно-морального розвитку здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування. Результативність даного процесу здійснюється завдяки:

- 1) ретельно підбраному хоровому репертуару, творів з яскраво вираженою духовно-ціннісною виховною ідеєю та змістом;
- 2) акцентуації на систематичне емоційно-ціннісне сприймання творів сакрального хорового мистецтва;
- 3) детальному аналізу хорових творів сакрального мистецтва;
- 4) усвідомленню характеру твору, його художніх образів та ідейного змісту, детального вивчення використаних засобів музичної виразності;
- 5) реалізації творчої ініціативи студентів, зокрема створенню власних інтерпретацій та імпровізацій хорових творів тощо.

Музичне мистецтво впливає на духовно-моральну, естетичну та емоційну сферу людини засобами музичної виразності, які в свою чергу органічно пов'язані з психофізичними особливостями особистості. Арсенал засобів музичної виразності у хорових творах сакрального мистецтва досить активно розвиває слух, формує емоційно-почуттєву сферу тощо. Важливим етапом у класі хорового диригування є добір репертуару. З метою формування у майбутніх учителів музичного мистецтва морально-естетичних поглядів та духовного збагачення потрібно регулярно оновлювати та поступово ускладнювати музичний репертуар з хорового диригування. Варто звернути увагу на те, щоб максимально реалізовувались педагогічні завдання (освітні, виховні, розвиваючі). Добирати твори потрібно з урахуванням смаків та інтересів здобувачів вищої освіти, програма з хорового диригування повинна відповідати технічним можливостям студентів, бути зрозумілою, доступною, нести естетичний, емоційний та духовно-моральний зміст, а також перспективною у плані формування та вдосконалення диригентських навичок.

Поряд з хоровими творами сакрального мистецтва зарубіжних композиторів Б. Бріттена, А. Вівальді, В. Моцарта, Д. Перголезі, С. Франка та ін., до репертуару з хорового диригування бажано залучати більше зразків українського сакрального мистецтва. Наприклад: Д. Бортнянського, М. Вербицького, Г. Гаврилець, Л. Дичко, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, Д. Січинського, К. Стеценка, Б. Фільц, Я. Яциневича та ін.

У процесі вивчення хорового твору сакрального мистецтва можна виділити такі види діяльності: бесіда про твір, гра хорової партитури на фортепіано, розбір твору, спів усіх хорових партій, музично-теоретичний аналіз твору, відпрацювання диригентських навичок, усвідомлене диригування всього твору. Для активізації сприймання творів сакрального музичного мистецтва на заняттях хорового диригування можна використовувати комплекс завдань. Наприклад, у процесі гри хорової партитури на фортепіано та співи хорових партій скеровувати увагу студентів на пошуки загальновиконавських та вокально-хорових засобів виразності (динаміки, темпу, фразування, тембру, характеру звуковедення, агогіки тощо), залежно від ідеї, образу, характеру,

твору тощо. Націлювати здобувачів на пошуки диригентсько-виконавських засобів та прийомів відтворення: характеру жесту, динаміки, темпу, кульмінації, фразування, логічного зв'язку між фразами, відповідно до образно-змістового наповнення хорового твору.

На початковому етапі роботи над творами сакрального мистецтва в класі хорового диригування, можна проводити у вигляді евристичної бесіди, за допомогою якої здобувачі пізнають історію даного мистецтва, значення мануальної техніки для відтворення музичного образу, що у свою чергу впливає на розвиток особистісно-вольової сфери та професійного розвитку майбутнього учителя музичного мистецтва.

Сприйняття музичного твору сакрального мистецтва розпочинається ще на етапі гри партитури та аналізу засобів виразності. На продуктивність даного процесу впливають різні фактори, наприклад: коли партитура хорового твору доступна для легкого та вільного читання з листа або, навпаки – досить складна для гри на фортепіано; коли твір знайомий студенту, чи вивчається вперше. Паралельно відбувається розвиток внутрішнього слуху майбутнього педагога.

На заняттях з хорового диригування у роботі над мануальною технікою варто наголошувати увагу на тому, що кожен жест має певний звуковий відгук. Тому вже з перших занять варто пам'ятати про вокально-інтонаційну складову диригентського жесту (сміслова наповненість жесту, усвідомлення логічної єдності звуку та характеру жесту). Для відпрацювання навичок моделювання жесту та свободи диригентського апарату, відповідно до звучання, необхідно застосовувати вправи, спрямовані на формування і розвиток мануальної техніки. Наприклад: диригування без зовнішньої слухової опори, тобто без супроводу; диригування лише головою, звертаючи увагу на міміку (у супроводі концертмейстера). Дані прийоми сприяють розвитку емоційної виразності студента під час диригування, формують вольові якості, необхідні майбутньому учителю музичного мистецтва.

Кожен вид мистецтва володіє своєю специфічною системою засобів виразності, які входять у резонанс з емоційними реакціями людини, забезпечуючи її духовне наповнення. «Хорове диригування» можна віднести до міждисциплінарних предметів, тому що на цих заняттях акумулюються та впроваджуються знання, вміння та навички з багатьох інших навчальних компонент. Ця особливість зумовлює особливі вимоги до проведення занять з хорового диригування. Т. Борисова зазначає, що: «... головний стратегічний напрямок вітчизняної освітньої політики концентрує увагу на формуванні високого духовного потенціалу кожного члена суспільства, його естетичних якостей. Одним із оптимальних шляхів вирішення проблем естетичного розвитку особистості є широке запровадження виховних методик, заснованих на об'єднанні декількох мистецьких складових» [1, с. 3].

На заняттях хорового диригування варто збагачувати емоційно-образну сферу здобувачів, звертаючи увагу також на інші види мистецтва (живопис, скульптуру, літературу, тощо). Можна також звернутися до основ акторського мистецтва, де за допомогою рухів тіла, рук, міміки максимально точно передається образ.

Синтез зорових та слухових рецепторів сприяє активізації музично-слухових уявлень, концентрує увагу здобувачів на методичних та гармонічних особливостях твору, допомагає ефективно вирішувати ритмічні та інтонаційні труднощі. Додатковими допоміжними засобами у процесі вивчення хорового твору є різноманітні схематичні зображення мелодії (запис мелодичних ліній різними кольорами, символами тощо).

У процесі вивчення хорових творів сакрального мистецтва, для кращого розуміння їх музичної образності, можна запропонувати здобувачам метод «уявного проникнення у часовий простір» головних героїв самого твору. Студенти повинні віртуально перенестись у емоційно-образне середовище музичного твору. У процесі емпатійного сприйняття хорового твору сакрального мистецтва відбувається розблокування інтелектуально-почуттєвої сфери студентів.

Суть даного прийому полягає у тому, що у процесі опанування хорового твору пропонується розглянути твори образотворчого мистецтва, скульптури і підібрати декілька слів для характеристики модальності емоцій. На одному занятті не варто розглядати більше трьох творів мистецтва. Наприклад: Мікеланджело Буонарроті «Оплакування Христа», «Давид», «Мойсей»; Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря», «Мадонна з квіткою», Рафаель Санті «Сікстинська Мадонна» тощо.

Твори музичного та образотворчого мистецтва, а також скульптурні композиції можна систематизувати відповідно до виникаючих емоцій у процесі сприймання. Наприклад: до музичних творів Ф. Шуберта або Дж. Каччіні «Ave Maria» (обробки для хору) можна підібрати картини: Рафаеля «Сікстинська Мадонна» та Леонардо да Вінчі «Мадонна з квіткою»; модальність емоцій (спокій, душевність, чуйність, ніжність, материнство, відданість тощо). До хорових творів С. Монюшко «Eccelsignum crucis» та Вольфганга Амадея Моцарта «Реквієм» можна підібрати світлини зображення скульптурної композиції Мікеланджело Буонарроті «Оплакування Христа» та картини Дієго Веласкеса «Розп'яття Христа»; відповідна модальність емоцій (розпач, тривога, фатальність, драматичність, сум, печаль, журба тощо).

У процесі опанування хорових творів сакрального мистецтва можна практикувати впровадження методу проєктів. «Проєкт – це не алгоритм, який складається з чітких етапів. Це модель творчого мислення і прийняття рішень. Проєктна технологія, на нашу думку, може знайти своє успішне застосування і в закладах вищої освіти, а саме в процесі підготовки майбутніх педагогів» [5, с. 372]. Наприклад, проведення проєктів «Галерея митців», «Стрічка часу», або «Ланцюжок епох» варто організувати як підсумок вивченого матеріалу. Студенти оформлюють на комп'ютері (електронний варіант), або створюють інформацію на аркуші певного розміру інформаційний пакет про: композиторів, хормейстерів, твори сакрального мистецтва тощо. У даний пакет можуть входити різноманітні матеріали: світлини, афіші, ноти, репродукції картин тощо. Згодом, відповідно оформлена інформація розміщується здобувачами у хронологічному порядку. На завершення відбувається захист проєкту. Варто зазначити, що інформація може розміщуватись паралельно про зарубіжних і про вітчизняних композиторів. «Така робота спонукає студентів до повторного осмислення, узагальнення вивченого матеріалу, до вияву своїх творчих здібностей, а також слугує засобом зацікавлення не лише для студентів-виконавців, але й для всіх, хто надалі матиме змогу ознайомитися з оприлюдненими результатами творчості майбутніх педагогів» [5, с. 372].

Передача образу хорового твору, залежить також від м'язової свободи диригентського апарату, природної невимушеності рухів. Педагогу необхідно звертати увагу здобувачів на повний контроль у володінні своїми рухами, передбачати чергування моментів напруги та розслаблення диригентського апарату. Основні причини, що викликають напруженість, хаотичність чи нескоординованість рухів можна умовно розділити на фізичні та психологічні. Художньо-виразне диригування – є емоційно-м'язовою діяльністю, яка передбачає ретельне відпрацювання диригентських рухів. Дана проблема може бути ефективно вирішена у процесі репетиційної діяльності. Оскільки диригент є координатором колективу виконавців, то заняття класу хорового диригування варто максимально наблизити до реальних умов на практиці, тобто можна моделювати репетиційний процес, створюючи та вирішуючи музично-педагогічні ситуації, а потім їх обговорювати. Також можна організувати проведення фрагментів заняття запрошуючи інших студентів виступити у ролі виконавців. У моделюванні таких педагогічних ситуацій формується цілий спектр вокально-хорових прийомів, умінь та навичок. Зокрема, навички чіткого та логічного спілкування з учасниками репетиційного процесу, уміння точно висловлювати свої вимоги щодо хорового виконавства, здатність швидкого реагування на будь-які заплановані чи стихійно виникаючі педагогічні ситуації.

Практичні прийоми навчання та навички формуються не лише на занятті з допомогою викладача, а й у процесі самостійної роботи. Самостійна робота студента над хоровими творами сакрального мистецтва передбачає: вільне володіння музичним та літературним текстом; бездоганне, технічно вірне виконання хорової партитури; вокально грамотне виконання усіх хорових партій твору з обов'язковим дотриманням емоційної виразності, чіткої дикції, розумінням образного змісту.

Висновки. Використання творів сакрального мистецтва на заняттях хорового диригування, у процесі їх сприйняття, безпосередньо впливає на емоції, почуття та формування духовно-моральної сфери здобувачів вищої освіти. Усі окреслені особливості роботи на заняттях хорового диригування скеровані на оволодіння не лише традиційними прийомами роботи, а також на формування спектру мануальної техніки, яку майбутній фахівець зможе застосувати на уроках музичного мистецтва у різних видах музичної діяльності, наприклад: пластичному інтонуванні, театралізації, музично-ігрових драматизаціях пісенного репертуару, а також у роботі з шкільним хоровим колективом у позаурочний час.

Систематичне усвідомлено-ціннісне сприйняття хорових творів сакрального музичного мистецтва сприяє не лише набуттю естетичного досвіду та духовному становленню майбутніх учителів музичного мистецтва, а ще й поглибленню їх емоційних почуттів, збагаченню тезауруса, внутрішнього світу, розвитку аналітичного мислення, фантазії, загальної культури, ціннісно-особистісного розвитку. Формування даних якостей здобувачів детермінує їх творчу діяльність у подальшому професійному становленні.

Перспективи подальших досліджень. У перспективному ракурсі дана проблематика залишається актуальною для оновлення методики викладання хорового диригування. Подальші дослідження можна скерувати на дослідження резонансної функції у процесі сприйняття творів сакрального мистецтва для гармонізації емоційно-чуттєвої та моральної сфери учасників освітнього процесу, у результаті синхронізації ідейно-змістового наповнення сакрального мистецтва та духовного стану здобувачів вищої освіти на заняттях хорового диригування.

Література

1. Борисова Т. В. Методика підготовки майбутніх учителів музики до естетичного виховання школярів засобами музично-театрального мистецтва: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. 21 с.
2. Олексюк О. М., Ткач М.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості. Київ: Знання України, 2004. 264 с.
3. Маслов В. І. Концептуальні засади побудови змісту і структури орієнтовної моделі функціональної компетентності керівників навчальних закладів. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/6925/1/> (дата звернення: 5.03.2024).
4. Мирончук Н. Морально-духовний розвиток особистості у системі гуманістичного виховання В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». Випуск 53. Херсон: Вид-во ХДУ, 2009. С. 240.
5. Федорчук В. В., Аліксійчук О. С. Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. Вип. 30 (1-2021). Київ: Міленіум, 2021. С. 367–383.
6. Шелюто В. М. Проблема сакрального як естетична проблема у німецькій класичній філософії. URL: http://fd.snu.edu.ua/info/files_articles/collection_13/article14.pdf (дата звернення: 3.03.2024).
7. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. Київ: Вища школа, 1989. 221 с.

References

1. Borysova, T.V. Metodyka pidhotovky maibutnix uchyteliv muzyky do estetychnoho vykhovannia shkoliariv zasobamy muzychno-teatralnoho mystetstva: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.02 [in Ukrainian].

2. Oleksiuk, O.M., Tkach M.M. (2004). Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
3. Maslov, V.I. Kontseptualni zasady pobudovy zmistu i struktury oriietovnoi modeli funktsionalnoi kompetentnosti kerivnykiv navchalnykh zakladiv [Conceptual foundations of the construction of the content and structure of the indicative model of functional competence of heads of educational institutions]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/6925/1/> (data zvernennia: 5.03.2024) [in Ukrainian].
4. Myronchuk, N. (2009). Moralno-dukhovnyi rozvytok osobystosti u systemi humanistychnoho vykhovannia V. O. Sukhomlynskooho [Moral and spiritual development of personality in the humanistic education system of V. O. Sukhomlynskyi]. Issue 53. Kherson: Vydvo KhDU [in Ukrainian].
5. Fedorchuk, V.V. & Aliksiichuk O.S. (2021). Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka [Pedagogical education: theory and practice]. (Bakhmat N.V. (Ed.). Issue 30 (1-2021). Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
6. Sheliuto, V.M. Problema sakralnoho yak estetychna problema u nimetskii klasychnii filosofii. URL: http://fd.snu.edu.ua/info/files_articles/collection_13/article14.pdf (data zvernennia: 3.03.2024) [in Ukrainian].
7. Iakovlev, Ye.H. (1989). Mystetstvo i svitovi rehii [Art and world religions]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Aliksiichuk O.

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Music
Kamianets-Podolskyi Ivan Ohienko National University
olenaaliiksiichuk@ukr.net
orcid.org/0000-0003-2494-8173

SPIRITUAL AND MORAL DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN CHORAL CONDUCTING CLASSES BY MEANS OF SACRED MUSICAL ART

The article is devoted to research and clarification of the problem of spiritual and moral development of higher education students in choral conducting classes by means of sacred musical art.

Summarizing the results of scientific and methodological research on the outlined issues, the concepts: «sacred art», «spirituality», «moral qualities» were considered. The essence of the definition of «Spiritual and moral development» is specified as the activity of the individual regarding the understanding of higher human values, historical experience and their manifestation in modern socio-economic conditions.

Ways of spiritual and moral development of students of higher education in choral conducting classes have been established, in particular: the stage of choral repertoire selection, works with a pronounced spiritual and valuable educational idea and content; emphasis on systematic emotional and value perception of works of sacred choral art; detailed analysis of choral works of sacred art; awareness of the nature of the work, its artistic images and ideological content, a detailed study of the used musical expressive means; implementation of students' creative initiative, in particular, creation of own interpretations and improvisations of choral works, etc.

The essence and potential of the method of «imaginary penetration into time space» of the main characters and the method of projects in the process of studying choral works of sacred art, for a better understanding of their musical and spiritual imagery, are highlighted. The conclusion was made that the systematic conscious and valuable perception of choral works of sacred musical art contributes to: the acquisition of aesthetic experience,

the spiritual and moral formation of future teachers of musical art, the enhancement of their emotional feelings, the enrichment of the thesaurus, the inner world, the development of analytical thinking, fantasy, general culture, valuable personal development.

The perspective of this issue is outlined from the perspective of the research of the resonant function, which is realized in the process of perceiving works of sacred art.

Key words: moral and spiritual development, sacred art, educational process, students of higher education, choral conducting.